Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 21ης Δεκεμβρίου 2021*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Άρθρο 7, σημείο 2 – Ειδική δωσιδικία των ενοχών εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας – Δημοσίευση στο διαδίκτυο σχολίων φερόμενων ως δυσφημιστικών για ορισμένο πρόσωπο – Τόπος επέλευσης της ζημίας – Δικαστήρια κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμο το περιεχόμενο που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο»

Στην υπόθεση C-251/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) με απόφαση της 13ης Μαΐου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Ιουνίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

Gtflix Tv

κατά

DR,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, A. Prechal, I. Jarukaitis και N. Jääskinen, προέδρους τμήματος, T. von Danwitz, M. Safjan (εισηγητή), L. S. Rossi, A. Kumin και N. Wahl, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Gtflix Tv, εκπροσωπούμενη από τους P. Spinosi, L. Chevallier και A. Michel, avocats,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. de Moustier και A. Daniel,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

– η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Σ. Χαλά, την Α. Δημητρακοπούλου και τον Κ. Γεωργιάδη,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Heller και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, σημείο 2, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Gtflix Tv, εταιρίας παραγωγής υλικού ψυχαγωγίας ενηλίκων που εδρεύει στην Τσεχική Δημοκρατία, και του DR, επαγγελματία του ίδιου τομέα και κατοίκου Ουγγαρίας, με αντικείμενο αίτημα της Gtflix Tv, αφενός, για τη διόρθωση και τη διαγραφή σχολίων φερόμενων ως δυσφημιστικών για την εταιρία αυτή, τα οποία ο DR ανήρτησε σε διάφορες ιστοσελίδες και σε διάφορα φόρουμ του διαδικτύου και, αφετέρου, για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την εν λόγω ανάρτηση.

Το νομικό πλαίσιο

3 Ο κανονισμός 1215/2012, όπως προκύπτει από την αιτιολογική του σκέψη 4, αποβλέπει, χάριν της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, στην ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ώστε να εξασφαλίζεται ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος.

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 15 και 16 του κανονισμού αυτού αναφέρουν τα εξής:

«(15) Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας θα πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου. Η δωσιδικία αυτή θα πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των διαδίκων δικαιολογεί άλλο συνδετικό στοιχείο. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.

(16) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Η ύπαρξη στενού συνδέσμου θα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου και να αποφεύγεται το ενδεχόμενο ο εναγόμενος να ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους το οποίο δεν μπορούσε ευλόγως να προβλέψει. Αυτό το στοιχείο είναι σημαντικό, ιδίως σε διαφορές που αφορούν εξωσυμβατικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από παραβιάσεις της ιδιωτικότητας και του δικαιώματος της προσωπικότητας, περιλαμβανομένης της δυσφήμισης.»

5 Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας περιέχονται στο κεφάλαιο ΙΙ του εν λόγω κανονισμού. Το τμήμα 1 του κεφαλαίου ΙΙ, τιτλοφορούμενο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει τα άρθρα 4 έως 6 του κανονισμού 1215/2012.

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

7 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

8 Στο τμήμα 2 του κεφαλαίου ΙΙ του ίδιου κανονισμού, τιτλοφορούμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες», το άρθρο 7, σημείο 2, προβλέπει τα ακόλουθα:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[…]

2) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός.»

9 Το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012 έχει πανομοιότυπη κατ’ ουσίαν διατύπωση με το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), ο οποίος καταργήθηκε με τον κανονισμό 1215/2012.

10 Το τμήμα 4 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού 1215/2012, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών», περιλαμβάνει το άρθρο 17, του οποίου η παράγραφος 1 ορίζει τα εξής:

«1. Σε συμβάσεις που ο σκοπός τους μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητα του προσώπου που τις καταρτίζει, του καταναλωτή, η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος με την επιφύλαξη του άρθρου 6 και του άρθρου 7 σημείο 5:

[…]

γ) σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, όταν η σύμβαση έχει συναφθεί με πρόσωπο το οποίο ασκεί εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή ή κατευθύνει με οποιοδήποτε τρόπο τέτοιου είδους δραστηριότητες σε αυτό το κράτος μέλος ή σε διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένου του εν λόγω κράτους μέλους, και η σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο των εν λόγω δραστηριοτήτων.»

Η υπόθεση της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

11 Η Gtflix Tv, της οποίας η έδρα και το κέντρο των συμφερόντων βρίσκονται στην Τσεχική Δημοκρατία, παράγει και διανέμει, κυρίως μέσω του ιστοτόπου της, οπτικοακουστικό υλικό που προορίζεται για ενήλικους. Ο DR, κάτοικος Ουγγαρίας, είναι σκηνοθέτης, παραγωγός και διανομέας ταινιών του ιδίου είδους, οι οποίες διατίθενται στο εμπόριο μέσω ουγγρικών ιστοτόπων.

12 Η Gtflix Tv προσάπτει στον DR ότι προέβη σε δυσφημιστικά σχόλια εις βάρος της, τα οποία διέδωσε σε διάφορους ιστότοπους και σε διάφορα διαδικτυακά φόρουμ.

13 Αφού όχλησε τον DR ζητώντας του να αποσύρει τα εν λόγω σχόλια, η Gtflix Tv κατέθεσε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατ' αυτού ενώπιον του προέδρου του tribunal de grande instance de Lyon (πολυμελούς πρωτοδικείου Λυών, Γαλλία) ζητώντας, πρώτον, να υποχρεωθεί ο DR να παύσει, επ' απειλή χρηματικής ποινής, κάθε πράξη δυσφήμισης εις βάρος της εταιρίας αυτής και ενός ιστότοπου που της ανήκει, καθώς και να δημοσιεύσει ανακοίνωση νομικού περιεχομένου στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα σε κάθε ένα από τα ανωτέρω διαδικτυακά φόρουμ, δεύτερον, να της επιτραπεί να αναρτήσει ένα σχόλιο στα εν λόγω φόρουμ και, τέλος, να υποχρεωθεί ο DR να της καταβάλει προσωρινώς το συμβολικό ποσό του ενός ευρώ προς αποκατάσταση της οικονομικής της ζημίας, καθώς και ποσό του ίδιου ύψους ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική της βλάβη.

14 Ενώπιον του εν λόγω γαλλικού δικαστηρίου, ο DR προέβαλε ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας, η οποία έγινε δεκτή με διάταξη της 10ης Απριλίου 2017.

15 Η Gtflix Tv άσκησε έφεση κατά της προμνησθείσας διάταξης ενώπιον του cour d'appel de Lyon (εφετείου Λυών, Γαλλία), αυξάνοντας στα 10 000 ευρώ το ποσό που ζητούσε προσωρινώς για την οικονομική ζημία και την ηθική βλάβη που υπέστη στη Γαλλία. Με απόφαση που εξέδωσε στις 24 Ιουλίου 2018, το ως άνω δικαστήριο έκανε και αυτό δεκτή την ένσταση ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας.

16 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Gtflix Tv βάλλει κατά της κατ' έφεση απόφασης, καθόσον με αυτήν το γαλλικό δικαστήριο έκρινε ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας και ότι η υπόθεση υπάγεται στη δικαιοδοσία των τσεχικών δικαστηρίων, ενώ, κατά την άποψή της, τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφαίνονται επί υπόθεσης αφορώσας ζημία που επήλθε εντός του ίδιου κράτους μέλους από περιεχόμενο που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο, εφόσον το περιεχόμενο αυτό είναι προσβάσιμο εντός του εν λόγω κράτους μέλους. Η Gtflix Tv υποστηρίζει ότι το cour d'appel de Lyon παρέβη το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, καθόσον απεφάνθη, προκειμένου να αποκλείσει τη διεθνή δικαιοδοσία των γαλλικών δικαστηρίων, ότι δεν αρκεί τα σχόλια που κρίθηκαν ως δυσφημιστικά να είναι προσβάσιμα εντός της περιφέρειας δικαιοδοσίας του επιληφθέντος δικαστηρίου, αλλά ότι πρέπει επίσης τα σχόλια αυτά να παρουσιάζουν κάποιο τουλάχιστον ενδιαφέρον για τους χρήστες του διαδικτύου που κατοικούν στην περιφέρεια αυτή και να μπορούν να προκαλέσουν ζημία εντός αυτής.

17 Με γνώμονα την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι τα γαλλικά δικαστήρια στερούνται διεθνούς δικαιοδοσίας να αποφανθούν επί του αιτήματος για διαγραφή των φερόμενων ως δυσφημιστικών σχολίων και για διόρθωση των στοιχείων διά της δημοσίευσης ανακοινώσεως, με το σκεπτικό ειδικότερα ότι το μεν κέντρο των συμφερόντων της Gtflix Tv βρισκόταν στην Τσεχική Δημοκρατία, ο δε DR κατοικούσε στην Ουγγαρία.

18 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν ένα πρόσωπο το οποίο, θεωρώντας ότι υπέστη προσβολή των δικαιωμάτων του λόγω της διάδοσης δυσφημιστικών σχολίων στο διαδίκτυο, ασκεί ένδικο βοήθημα με σκοπό τόσο τη διόρθωση των στοιχείων και τη διαγραφή του περιεχομένου, όσο και την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης και την αποκατάσταση της οικονομικής ζημίας που προκάλεσαν τα σχόλια αυτά, μπορεί να ζητήσει, ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμα τα εν λόγω σχόλια που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο, την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε εντός του κράτους μέλους αυτού, σύμφωνα με την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, eDate Advertising κ.λπ. (C-509/09 και C-161/10, EU:C:2011:685, σκέψεις 51 και 52) ή αν, κατ' εφαρμογή της απόφασης της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 48), οφείλει να υποβάλει το αποζημιωτικό αίτημα ενώπιον του δικαστηρίου εκείνου το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να διατάξει τη διόρθωση των στοιχείων και τη διαγραφή των δυσφημιστικών σχολίων.

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 7, σημείο 2, του [κανονισμού 1215/2012] την έννοια ότι το πρόσωπο το οποίο, θεωρώντας ότι προσβλήθηκαν τα δικαιώματά του λόγω της διάδοσης δυσφημιστικών σχολίων στο διαδίκτυο, ασκεί ένδικο βοήθημα με σκοπό τόσο τη διόρθωση των σχετικών στοιχείων και τη διαγραφή του περιεχομένου όσο και την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης και την αποκατάσταση της ζημίας που προκύπτουν από το περιεχόμενο αυτό, μπορεί να ζητήσει ενώπιον του δικαστηρίου κάθε κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμο περιεχόμενο που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, σύμφωνα με την απόφαση [της 25ης Οκτωβρίου 2011, eDate Advertising κ.λπ. (C-509/09 και C-161/10, EU:C:2011:685, σκέψεις 51 και 52)], ή ότι, κατ' εφαρμογή της απόφασης [της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 48)], το εν λόγω πρόσωπο πρέπει να υποβάλει το αίτημα αυτό αποζημίωσης ενώπιον του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία να διατάξει τη διόρθωση των σχετικών στοιχείων και τη διαγραφή των δυσφημιστικών σχολίων;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

20 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι πρόσωπο το οποίο, θεωρώντας ότι υπέστη προσβολή των δικαιωμάτων του λόγω της διάδοσης δυσφημιστικών για αυτό σχολίων στο διαδίκτυο, ασκεί αγωγή ζητώντας ταυτόχρονα, αφενός, τη διαγραφή του περιεχομένου και τη διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και αφορούν το πρόσωπο αυτό και, αφετέρου, την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την εν λόγω ανάρτηση, μπορεί να ζητήσει, ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμα τα εν λόγω σχόλια, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, μολονότι τα δικαστήρια αυτά δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν επί του αιτήματος διόρθωσης και διαγραφής.

21 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012 προβλέπει ότι, ως προς τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, πρόσωπο το οποίο έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός.

22 Η ανωτέρω διάταξη είναι αντίστοιχη με εκείνη του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, οπότε η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία όσον αφορά την τελευταία διάταξη ισχύει επίσης και για εκείνη του άρθρου 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012 (βλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

23 Κατά πάγια νομολογία, ο κανόνας ειδικής δωσιδικίας των ενοχών εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, με γνώμονα την οικονομία και τους σκοπούς του κανονισμού στον οποίο περιλαμβάνεται (απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Ο συγκεκριμένος κανόνας ειδικής δωσιδικίας στηρίζεται στην ύπαρξη ιδιαιτέρως στενού συνδέσμου μεταξύ της διαφοράς και των δικαστηρίων του τόπου στον οποίο συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός, βάσει του οποίου δικαιολογείται η αναγνώριση διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια αυτά για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεσματικής οργάνωσης της δίκης (απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

25 Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 16 του κανονισμού 1215/2012, η ύπαρξη στενού συνδέσμου θα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου, ενώ θα πρέπει να αποφεύγεται το ενδεχόμενο να ενάγεται ο εναγόμενος ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους το οποίο δεν μπορούσε ευλόγως να προβλέψει, το δε στοιχείο αυτό είναι σημαντικό, ιδίως σε διαφορές που αφορούν εξωσυμβατικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από παραβιάσεις της ιδιωτικότητας και προσβολές του δικαιώματος της προσωπικότητας, περιλαμβανομένης της δυσφήμισης (πρβλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 28)

26 Όσον αφορά δε τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, το δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός είναι συνήθως το πλέον κατάλληλο να αποφανθεί, ιδίως για λόγους εγγύτητας προς τη διαφορά και ευχέρειας συλλογής των αποδείξεων (απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η φράση «τόπ[ος] όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός» αφορά τόσο τον τόπο όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός όσο και τον τόπο όπου επήλθε η ζημία, καθένας δε από τους δύο αυτούς τόπους μπορεί, αναλόγως των περιστάσεων, να παράσχει ιδιαιτέρως χρήσιμα στοιχεία όσον αφορά τη διεξαγωγή της αποδεικτικής διαδικασίας και την οργάνωση της δίκης (απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

28 Η απόφαση περί παραπομπής δεν περιέχει κανένα στοιχείο που να υποδηλώνει ότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά τη δυνατότητα προσφυγής στα γαλλικά δικαστήρια βάσει του τόπου όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός. Αντιθέτως, το ερώτημα που τίθεται είναι αν τα γαλλικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία βάσει του τόπου όπου επήλθε η προβαλλόμενη ζημία. Επιπλέον, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, η Gtflix Tv δεν ζήτησε να καταστούν μη προσβάσιμα εντός της γαλλικής επικράτειας τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης στοιχεία και σχόλια.

29 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά αγωγές που αποσκοπούν στην αποκατάσταση μη υλικής ζημίας που φέρεται να προκλήθηκε λόγω δυσφημιστικού άρθρου δημοσιευθέντος στον έντυπο Τύπο, ο παθών μπορεί να ασκήσει κατά του εκδότη αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου κυκλοφόρησε το δημοσίευμα και όπου, κατά τους ισχυρισμούς του παθόντος, προσβλήθηκε η υπόληψή του, τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία προς επιδίκαση αποζημίωσης μόνον για τη ζημία που υπέστη ο παθών εντός του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου (απόφαση της 7ης Μαρτίου 1995, Shevill κ.λπ., C-68/93, EU:C:1995:61, σκέψη 33).

30 Όσον αφορά ειδικώς τους ισχυρισμούς περί προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας μέσω περιεχομένου που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, το πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται έχει την ευχέρεια να ασκήσει αγωγή με αίτημα την επιδίκαση αποζημίωσης για το σύνολο της προκληθείσας ζημίας είτε ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου εγκατάστασης του προσώπου που διαδίδει το επίμαχο περιεχόμενο, βάσει του τόπου όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός, είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των συμφερόντων του θιγόμενου προσώπου, βάσει του τόπου επέλευσης της ζημίας. Το θιγόμενο πρόσωπο έχει επίσης τη δυνατότητα, αντί της αγωγής για επιδίκαση αποζημιώσεως για το σύνολο της προκληθείσας ζημίας, να προσφύγει ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου υπάρχει ή υπήρξε πρόσβαση σε περιεχόμενο που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο. Τα εν λόγω δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιδικάσουν αποζημίωση αποκλειστικώς και μόνον για τη ζημία που επήλθε στο έδαφος του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του το επιληφθέν δικαστήριο (πρβλ. απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, eDate Advertising κ.λπ., C-509/09 και C-161/10, EU:C:2011:685, σκέψη 52).

31 Τις ως άνω δυνατότητες προς άσκηση αγωγής έχει επίσης ένα νομικό πρόσωπο το οποίο ασκεί οικονομική δραστηριότητα και ζητεί την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε συνεπεία της προσβολής της εμπορικής του φήμης λόγω της δημοσίευσης στο διαδίκτυο αναληθών περί αυτού στοιχείων και λόγω της μη διαγραφής σχολίων που το αφορούν (πρβλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 44).

32 Λαμβανομένου υπόψη ότι τα στοιχεία και το περιεχόμενο που αναρτώνται σε ιστότοπο είναι προσβάσιμα από παντού, καθώς και του γεγονότος ότι η έκταση της διάδοσής τους είναι κατ' αρχήν καθολική, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, εντούτοις, ότι η αξίωση διόρθωσης των στοιχείων και διαγραφής του περιεχομένου είναι ενιαία και αδιαίρετη και, κατά συνέπεια, δύναται να προβληθεί μόνον ενώπιον δικαστηρίου το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί συνολικώς επί του αιτήματος αποκατάστασης της ζημίας και όχι ενώπιον δικαστηρίου που δεν έχει τη δικαιοδοσία αυτή (απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 48).

33 Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται από την ανάρτηση στοιχείων στο διαδίκτυο δύναται να προσφύγει, προκειμένου να επιτύχει τη διαγραφή του περιεχομένου και τη διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο, είτε ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου εγκατάστασης του προσώπου που διαδίδει το εν λόγω περιεχόμενο είτε ενώπιον του δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κέντρο των συμφερόντων του θιγόμενου προσώπου.

34 Κατά το αιτούν δικαστήριο, λόγω της «αναγκαίας σχέσης εξάρτησης» που υφίσταται μεταξύ του αιτήματος για διαγραφή του περιεχομένου και διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και του συνακόλουθου αιτήματος για πλήρη ή μερική αποκατάσταση της ζημίας που

προκλήθηκε από την ανάρτηση αυτή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένα από τα δικαστήρια περί των οποίων έγινε λόγος στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης έχει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί αμφοτέρων των αιτημάτων αυτών. Επομένως θα μπορούσε, χάριν της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, να δικαιολογηθεί τέτοια αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία.

35 Εντούτοις, η ως άνω απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας δεν είναι δυνατόν να απορρέει από το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, όπως αυτό ερμηνεύθηκε στη σκέψη 32 της παρούσας απόφασης, δεδομένου ότι, εν αντιθέσει προς το αίτημα για διόρθωση των στοιχείων και διαγραφή του περιεχομένου, το οποίο είναι ενιαίο και αδιαίρετο, το αίτημα για αποκατάσταση της ζημίας μπορεί να αφορά είτε πλήρη είτε μερική αποζημίωση. Ενώ όμως η μη ύπαρξη δυνατότητας υποβολής του αιτήματος για διαγραφή του περιεχομένου και διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο ενώπιον άλλου δικαστηρίου εκτός από εκείνο το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του συνολικού αιτήματος για αποκατάσταση της ζημίας δικαιολογείται από το ότι το αίτημα αυτό είναι ενιαίο και αδιαίρετο, αντιθέτως, δεν δικαιολογείται, για τον ίδιο λόγο, το να μην παρέχεται στον ενάγοντα η δυνατότητα να υποβάλει το αίτημά του για μερική αποζημίωση ενώπιον οποιουδήποτε άλλου δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου εκτιμά ότι υπέστη ζημία.

36 Άλλωστε, η ανάγκη απονομής αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας στο δικαστήριο του τόπου όπου είναι εγκατεστημένο το πρόσωπο που διαδίδει το επίμαχο περιεχόμενο στο διαδίκτυο ή στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κέντρο των συμφερόντων του ενάγοντος δεν απορρέει, μεταξύ άλλων, εξ αυτού το οποίο το αιτούν δικαστήριο παρουσιάζει ως «αναγκαία σχέση εξάρτησης» μεταξύ, αφενός, του αιτήματος για διαγραφή του περιεχομένου και διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και, αφετέρου, του αιτήματος για αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την εν λόγω ανάρτηση. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που, ανεξαρτήτως της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων στηρίζονται τα αιτήματα αυτά, το αντικείμενο, η αιτία και ο διαιρετός χαρακτήρας τους διαφέρουν, δεν είναι, από νομική άποψη, απαραίτητο να εξεταστούν συλλήβδην από ένα και μόνο δικαστήριο.

37 Τέτοια απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας δεν επιβάλλεται εξάλλου ούτε χάριν της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

38 Συναφώς, το δικαστήριο το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί αποκλειστικώς και μόνον επί της επίμαχης ζημίας εντός του κράτους μέλους στο οποίο έχει την έδρα του είναι απολύτως σε θέση να εκτιμήσει, στο πλαίσιο διαδικασίας διεξαγόμενης στο εν λόγω κράτος μέλος και λαμβανομένων υπόψη των αποδεικτικών στοιχείων που συνελέγησαν σε αυτό, την επέλευση και την έκταση της προβαλλόμενης ζημίας.

39 Επιπλέον, η δυνατότητα που έχει ο ενάγων να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους, τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν αποκλειστικώς και μόνον επί της ζημίας που προκλήθηκε εντός του κράτους μέλους στο οποίο έκαστο έχει την έδρα του, συμβάλλει στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης, όταν δεν μπορεί να προσδιορισθεί το κέντρο των συμφερόντων του ενάγοντος. Σε τέτοια περίπτωση, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το πρόσωπο αυτό δεν έχει το δικαίωμα να εναγάγει, δυνάμει του άρθρου 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, τον φερόμενο ως αυτουργό της προσβολής του δικαιώματός του προσωπικότητας, βάσει του τόπου επέλευσης της ζημίας, προκειμένου να λάβει συνολική αποζημίωση για την προκληθείσα ζημία (βλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2017, Bolagsupplysningen και Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, σκέψη 43). Αντιθέτως, το εν λόγω πρόσωπο μπορεί, κάνοντας χρήση της προμνησθείσας δυνατότητας και με την ίδια βάση, να έχει

και το δικαίωμα αυτό προκειμένου να λάβει μερική αποζημίωση η οποία περιορίζεται αποκλειστικώς και μόνο στη ζημία που προκλήθηκε εντός του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου.

40 Επομένως, η επίτευξη του σκοπού περί διασφάλισης της ορθής απονομής της δικαιοσύνης δεν διακυβεύεται από τη δυνατότητα που έχει ο ενάγων να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον των δικαστηρίων τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν αποκλειστικώς και μόνον επί της ζημίας που προκλήθηκε εντός του κράτους μέλους στο οποίο έκαστο εξ αυτών έχει την έδρα του.

41 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απονομή στα ανωτέρω δικαστήρια διεθνούς δικαιοδοσίας να αποφανθούν αποκλειστικώς και μόνον επί της ζημίας που προκλήθηκε εντός του εδάφους του κράτους μέλους στο οποίο έκαστο εξ αυτών έχει την έδρα του εξαρτάται μόνον από την προϋπόθεση να είναι ή να υπήρξε το δυσφημιστικό περιεχόμενο προσβάσιμο στο εν λόγω έδαφος. Πράγματι, αντιθέτως προς το άρθρο 17, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, του κανονισμού 1215/2012, το άρθρο 7, σημείο 2, του ίδιου κανονισμού δεν εισάγει κάποια επιπρόσθετη προϋπόθεση για τον προσδιορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου, όπως εκείνη κατά την οποία η δραστηριότητα ενός προσώπου πρέπει να «κατευθύνεται προς» το κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2013, Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, σκέψη 42, και της 22ας Ιανουαρίου 2015, Hejduk, C-441/13, EU:C:2015:28, σκέψη 32).

42 Πάντως, ο μέσω επιπρόσθετων προϋποθέσεων περιορισμός της δυνατότητας άσκησης αγωγής αποζημίωσης ενώπιον ενός εκ των δικαστηρίων περί των οποίων έγινε λόγος στη σκέψη 40 της παρούσας απόφασης θα μπορούσε ενδεχομένως να έχει ως συνέπεια τον εν τοις πράγμασι αποκλεισμό της εν λόγω δυνατότητας, ενώ, κατά την παρατεθείσα στη σκέψη 26 της παρούσας απόφασης πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το πρόσωπο που θεωρεί ότι ζημιώθηκε πρέπει να έχει πάντοτε τη δυνατότητα να ασκήσει την αγωγή του ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου επέλευσης της ζημίας.

43 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι πρόσωπο το οποίο, θεωρώντας ότι υπέστη προσβολή των δικαιωμάτων του λόγω της διάδοσης δυσφημιστικών για αυτό σχολίων στο διαδίκτυο, ασκεί αγωγή ζητώντας ταυτόχρονα, αφενός, τη διαγραφή του περιεχομένου και τη διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και αφορούν το πρόσωπο αυτό και, αφετέρου, την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την εν λόγω ανάρτηση, μπορεί να ζητήσει, ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμα τα εν λόγω σχόλια, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, μολονότι τα δικαστήρια αυτά δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν επί του αιτήματος διόρθωσης και διαγραφής.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ’ αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, σημείο 2, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι πρόσωπο το οποίο, θεωρώντας ότι υπέστη προσβολή των δικαιωμάτων του λόγω της διάδοσης δυσφημιστικών για αυτό σχολίων στο διαδίκτυο, ασκεί αγωγή ζητώντας ταυτόχρονα, αφενός, τη διαγραφή του περιεχομένου και τη διόρθωση των στοιχείων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και αφορούν το πρόσωπο αυτό και, αφετέρου, την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την εν λόγω ανάρτηση, μπορεί να ζητήσει, ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου είναι ή ήταν προσβάσιμα τα εν λόγω σχόλια, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη στο κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, μολονότι τα δικαστήρια αυτά δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν επί του αιτήματος διόρθωσης και διαγραφής.

(υπογραφές)